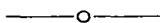

zatát. A források gyér világításánál sem kaptam erre vonatkozólag elfogadható és említésre méltó adatokat.

Kecskemét város történetét a török hódoltsággal kapcsolatban 1526-tól 1690-ig lehet terjeszteni, a zsákmányoló török lovasok visszacsapásaival, mint a szűnő hódoltság utolsó jelenségeivel. Eseménytörténetileg a Szulejmán 1526-iki visszavonulásának szomorú eseménye a város első nagyobb feldúlása, tehát sorsa a főváros sorsával összefüggő, hadászati szempontból is odatartozó. Ismét dúlás a törökök részéről 1529-ben, majd a város állandósított birtokbavétele után csend, a végvárak harcaitól eltekintve, miknek hullámai kevéssé érhatték a hódoltságnak úgyszólván középpontjában lévő várost.

Közben a katonailag szervezett török foglалás belső élete nyújtott gazdag művelődéstörténeti anyagot az eltelt 150 évről, a hódoltság közös sokoldalú nyomorúságáról, olykor derűs, majd reménykedő pillanatairól. Az 1680 körüli tatár hadak nyugtalanításai feloldását jelentették a már megjegecesedett török állapotnak, ami — ismét Budával közösen — 1686-ban csakugyan be is következett.

4. Kemény István: Tolnai Lajos.

Tolnai életére és a századvégi irodalmi életre vonatkozólag rendkívül fontos és nagyrészt ismeretlen adatokat találunk Tolnai elfelejtett önéletrajzában. Magatartása, természete és tettei megmagyarázzák, hogy az író a maga korában népszerűtlen volt. Későbbi népszerűtlenségét műveinek erősebb szubjektív volta magyarázza és az, hogy munkái között sok hasonlót találunk. Irodalmi és társadalmi felfogása is merőben egyéni.

Tolnai, az elbeszélő. Nem epikus természet, közbe szól, hősei bukásában saját sorsát írja meg. Az irodalom két irányú terjeszkedése nála jelenkezik első ízben tudatosan: alapos lélekrajzot kapunk és munkáiban addig figyelembe nem vett alakok jelennek meg (munkások, parasztok, gyermekek, állatok). Elbeszélései többnyire életképek, még pedig az élet sötét oldaláról. Regényei társadalmi vagy lélekrajzot adnak; főforrásuk a vidéki élet. Tolnai stílusa szatirikus, keserűen humoros; mű-

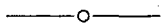
veiben uralkodó vonás a pesszimizmus. Nyelve gyökeresen magyar. Személyeskedő természete elbeszélő művein is áttör.

Tolnai, a költő egészen más természet, mint az író. Mély érzésű költeményeiből optimizmus hangzik felénk, keletkezésük idején a költőt még nem sebezte meg az élet. Költeményeinek hangulata Aranyra emlékeztet. Leginkább balladáival és románcjaival tűnik ki.

Tolnai egyéb munkássága tankönyvek írásából és esztétikai, kritikai tanulmányokból áll. Sok újat nem találunk bennük, de világos tájékoztatást nyújtanak.

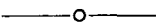
Tolnai világnézete. Hajlama és létkörülményei az elnyomottak mellé sodorja; ezért rajzolja a szegény emberek életét és ezért kell védelmére kelnie a szerinte igazságtalanul mellőzött osztályoknak; a magyarországi zsidóságot is ezért veszi védelmébe. A szociális lelkiismeret hangja tudatosan nála szóval meg először.

Kiválóságai jelentős helyet biztosítanak számára irodalmunkban; a realista regény Tolnaival indul meg.

5. Diósi Géza: A Halotti Beszéd olvasásának története.

I. Bevezetés. II. A H. B. felfedezői; első kutatói: Pray, Faludy, Koller, Révai, Pázmándy, Sándor, Belnay. III. Révai Antiquitase; Pápay, Horvát, Döbrentei vizsgálódásai. IV. Az irodalomtörténetírók csoportja: Toldy, Ferenczy stb. Riedl Szende, Blomstedt Oszkár. V. Simonyi fejtegetései, Hunfalvy Pál észrevételei, Tolnai: Nyelvemlékeink a könyvnyomtatás koráig. VI. Szinnyei korszakos művei. Balassa, Munkácsi és a legújabb hozzászólók. Simonyi Zsigmond új munkái. Szinnyei József legújabb vizsgálódásai. VII. Főhasznált irodalom. Bibliographia.

6. Wagner Lilla: A hit szerepe a lelki életben.

Bevezetés. Az értekezés a hitnek, mint specialisan pszichológiai leíró fogalomnak, a vallási etikai s logikai szempont mellőzésével való tárgyalása. Mint ilyen, a hit egyszerű lelki jelenség, de a többi lelki jelenség a hit kritikája alá van vetve.